

2024. április – Szent György hava

I. ISMERKEDÉS – NÉPI JÁTÉK

- *Erdő, erdő, gilice...*
- *Benn a bárány, kinn a farkas. Hízik a bárány, szárad a farkas. Szabad vásár mindennek: gazdagnak és szegénynek. Hízik a bárány, szárad a farkas*
- *Boglya tetején áll egy gólya...*
- *Gólya néni, hová sétál, mitől olyan kényes? Talán bizony békára vár, két nap óta éhes. Nyakat, fejet felemel, kelep-kelep-kelepel, Megfogott már egyet.*

II. JELES NAPOK, SZOKÁSOK

Április 1.

Április 1-jén ugratták egymást a felnőttek, de elsősorban a gyerekeket tréfálták meg. Volt, ahol a gazda a szomszéd tanyára küldte a kiskanászt szünyogzsírért. Pénzt is adtak a gyerekeknek, és a boltba küldték esernyőmagért, trombitahúrért, hegedűbillentyűért. A beugratottat azután csúfolják:

*Április bolondja / Felmászott a toronyba, / Megkérdezte, hány óra?
Fél tizenkettő, / bolond mind a kettő.*

Április 24: Szent György napja

Sárkányölő Szent György ünnepe, aki évszázadokon át a lovagok, fegyverkovácsok, lovas katonák, vándorlegények, s utóbb a cserkészek patrónusa.

Szent György napi szokások

Szent György napja az igazi tavasz kezdete a néphagyomány szerint.

Az állatok kihajtásának első napja: gonoszelhárító, termékenységvarázsló céllal a marhákat láncon, fejszén, ekevason, tojáson, a gazdasszony kötényén stb. hajtották át.

Nagy jelentőséget tulajdonítottak annak a vesszőnek, zöld ágnek is, amellyel az állatokat először hajtották ki a legelőre. Medvesalján a gazdák csipkegallyat vágtak, és az ólajtóba keresztbe fektetett gallyon át hajtották ki az állatokat, hogy a boszorkány meg ne rontsa őket. A legelőre menet pedig ezzel a gallyal ütögették, hogy sok tejet adjanak.

Ez volt a tavaszi gonoszjáró nap is, amikor a boszorkányok szabadon garázdálkodhattak. Ilyenkor tüskés ágakat tűztek a kerítésbe, ajtóra, hogy a gonoszt távol tartsák. A régi boszorkányperek szerint a boszorkányoknak ilyenkor különösen nagy volt a hatalmuk. Aki ilyenkor a keresztútra ment, láthatta a boszorkányokat harmatot szedni. Közismert hiedelem volt, hogy a boszorkányok különböző tárgyakkól (pl. lepedő, kötény) tejet tudnak fejni.

Harmatot szedtek, pl. a nagyobb tejhaszon érdekében. Köténnyel szedték fel a hajnali harmatot, közben egy marék füvet is szedtek, amit a tehén elé tettek. A harmatos ruhadarabot a tejesfazékba csavarták ki, hogy sok vajuk legyen, vagy a dagasztóteknőbe, hogy jobb kenyeret süthessenek.

Húsvétkor vagy Szent György napkor került sor a határjárásra, melynek alkalmával a legényeket félig földbe ásták vagy képletesen megvesszőzték, megcsapták, hogy halálukig emlékezzenek a határ nevezetes pontjára.

A tavaszi határjárással egyidőben megtisztították a forrásokat is.

Tejbemérés, juhmérés

Hagyományosan Szent György napjához kapcsolódó jellegzetes pásztorszokás Kalotaszegen az ún. *tejbemérés*. Ilyenkor állapítják meg, hogy a gazdák a nyár folyamán lemért tejmenyiségnek megfelelően milyen sorrendben, mennyi tejet kapnak. A tejbeméréshez termékenységre utaló vagy serkentő mozzanatok kapcsolódnak, például a lányok, a juhászok és a juhok vízzel való leöntése. Mérán a legnagyobb ünnepnek tartották: „Még a lakodalomnál is nagyobb, mert lakodalomkor nem minden családtag jelenik meg, csak a szülők s a nagyobb gyerekek. Itt a legöregebbektől a legfiatalabbig mindenki jelen van” (Vasas–Salamon 1986:149). Evés-ivás, táncmultság zárta a napot.

Csujogató (táncszó)

*Bárcsak ez az éjszaka / Szent György napig tartana
Keresztelő, lakodalom, / Nincsen akkor beteg asszony.*

Ezen a napon fogadták meg a szolgákat, béreseket, pásztorokat, s a következő Szent György vagy Szent Mihály napig volt érvényben.

*Bojtár volt a nagyapám
Bojtár vagyok én is
Csak a bojtár hagyta rám
Gazdag vagyok mégis.
Kisbáránykám minden reggel
Bégetéssel ébresztget föl
Kelj föl édes gazdám.*

*Báránykám csengő szől
Csingilingi lánga
A furulyám is dúdol
Csingilingi lánga
Kisbáránykám mellém fekszik
Szundikálunk késő estig
Jóccakát kívánok. (Szentegyházásfalu)*

*Szent György ül a zöld erdőbe, / Szalmakalap a fejébe.
Nem süt a nap a szemébe, / Nem süt a nap a szemébe. //
Ti, leányok ne bánjátok, / Emez asszony veje vagyok,
Leányának párja vagyok, / Leányának párja vagyok.*

Aluszol-e te juhász? / Ij-haj, nem es szunnyadok. Jártak-e itt farkasok? / Ij-haj, nem es angyalok. Vittek-e el báránykát? / Ij-haj, nem es esztenát. Ugatták-e a kutyák? / Ij-haj, nem es kacagták. Kivitték az erdőre? / Ij-haj, nem es misére. Folyt-e neki a vérek? / Ij-haj, nem es a tejek.

Ezt a napot a néphit alkalmasnak tartotta a földbe rejtett kincsek keresésére, amelyekről úgy hitték, hogy minden hetedik évben ezen a napon lángot vetnek.

Kosaras játék

Körben állnak a játékosok, s énekelve egymásnak adogatják a kosarat. Meg lehet szabni az adás-vevés módját (pl. két kézzel adni és két kézzel elvenni). Akinél véget ér az ének, beül a kör közepébe és attól fogva bíróként figyeli a játék menetét. Ha valaki téveszt (rosszul adja, vagy veszi, esetleg dobja), az ugyanúgy kiáll a körből.

*Itt a kosár, mi van benne? / Aranyalma, aranykörte.
Add tovább, add tovább, / Te meg fizess az árát.*

Hittek abban is, hogy a Szent György nap előtt fogott gyíkkal megelőzhető a torokgyík, ha megkenetik a torkukat vele.

Ezen a napon vetették el a kukoricát, babot, uborkát.

Ha a varjú nem látszott ki a búzából, jó termésre számítottak.

Bizonyos területeken úgy vélték, ha e napon megszólalnak a békák, az korai tavaszt és nyarat jósol. Máshol a Szent György nap előtt megszólaló béka esőtlen nyarat jelzett.

A Szent György nap előtti mennydörgés a bő termés előjele volt a magyar nyelvterületeken.

Tavasszal tilinkót készítettek, általában fűzfa háncsból, és nem szabadott belefűjni húsvét napjáig, mert aki ezt meg tudta állni, annak a nótáját húsvétkor még a holtak is meghallják a sírban, s akkor örülnek azok is, mert megérik, hogy tavasz van és húsvét napja.

Kézműves foglalkozás: nemezelés